

20.4.2021

Asia: VN/10384/2019

Valtionavustustoiminnan sanasto

78 systeemi

Kommentit

-

79 systeemimalli

Kommentit

-

80 ilmiö

Kommentit

ilmiö

Ilmiön määritelmä 'havaittavissa oleva abstrakti seikka' on verraten yleisluonteinen. Huomautuksessa on selostettu havainnollisesti ilmiöitä. Esimerkiksi yksinäisyys kuuluu ilmiöihin. Määritelmän sisällön täsmentämisestä huolimatta tulee mieleen kysymys, erottuvatko tässä tarkoitetut ilmiöt muista yhteisöllisistä "ilmiöistä".

81 vaikuttava tekijä

Kommentit

-

82 vaikutussuhde

Kommentit

-

83 vaikutusmekanismi

Kommentit

-

84 ilmiön tila

Kommentit

-

85 yhteiskunnallinen tarve

Kommentit

yhteiskunnallinen tarve

Tarvitaanko tätä käsitettä? Onko sillä jokin erityinen yhteys valtionavustustoimintaan tai käyttötarve siinä? Jos on, tämän olisi hyvä näkyä määritelmästä tai ainakin huomautuksesta.

86 yhteiskunnallinen hyöty

Kommentit

yhteiskunnallinen hyöty

Tarvitaanko tätä käsitettä? Onko sillä jokin erityinen yhteys valtionavustustoimintaan tai käyttötarve siinä? Jos on, tämän olisi hyvä näkyä määritelmästä tai ainakin huomautuksesta.

87 yhteiskunnallinen haitta

Kommentit

yhteiskunnallinen haitta

Tarvitaanko tätä käsitettä? Onko sillä jokin erityinen yhteys valtionavustustoimintaan tai käyttötarve siinä? Jos on, tämän olisi hyvä näkyä määritelmästä tai ainakin huomautuksesta.

88 päämäärä

Kommentit

päämäärä

Ks. yleiset kommentit

89 tavoite**Kommentit**

tavoite

Ks. yleiset kommentit

90 lopputulos**Kommentit**

lopputulos

Tarvitaanko tätä käsitettä? Selittykö sanan ”lopputulos” merkitys käyttöyhteydessään? Ks. yleiset kommentit.

91 tuotos**Kommentit**

-

92 välitön tulos**Kommentit**

-

93 muutos**Kommentit**

-

94 vaikutus

Kommentit

-

95 välitön vaikutus

Kommentit

-

96 välillinen vaikutus

Kommentit

-

97 yhteiskunnallinen vaikutus

Kommentit

yhteiskunnallinen vaikutus

Määritelmä: 'vaikutus, joka kohdistuu yhteiskuntaan laaja-alaisesti ja pitkäaikaisesti'. Mietimme, toimiiko määritelmä käytännössä. Onko se liian suppea, kun asiaa tarkastellaan vaikutuksen laajuuden ja keston mukaan? On olemassa kosolti tekijöitä, jotka aiheuttavat nopeita yhteiskunnallisia muutoksia (esimerkiksi äkillinen talouden taantuma). Kansankielessä niilläkin on (nopeita) yhteiskunnallisia vaikutuksia.

98 alueellinen vaikutus

Kommentit

-

99 vaikuttavuus

Kommentit

-

100 yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Kommentit

-

101 tuottavuus

Kommentit

-

102 taloudellisuus

Kommentit

-

103 laatu

Kommentit

-

104 arviointi

Kommentit

-

105 vaikutusten arviointi

Kommentit

vaikutusten arviointi

Vaikutusten arviointi on määritelmän mukaan 'sen arviointia, saadaanko tarkasteltavalla toiminnalla aikaan vaikutuksia ja millaisia mahdolliset vaikutukset ovat'. Ilmaus "vaikutusten arviointi" on käytössä yleisesti, muussakin kuin puheena olevassa toiminnassa. Sen merkitys syntyy melko puhtaasti osien summana: arvioidaan tarkasteltavana olevan toiminnan vaikutusta johonkin. Tuoko tämä merkitys jotain lisää siihen, miten ilmaus muutenkin ymmärretään? Tarvitaanko käsitettä?

106 vaikuttavuuden arviointi

Kommentit

vaikuttavuuden arviointi

Ks. 105

107 arvioinnin tarkoitus

Kommentit

-

108 arvioinnin tuotosten käyttäjä

Kommentit

-

109 arviointialue

Kommentit

-

110 arvioinnin kohde

Kommentit

-

111 arviointikysymys

Kommentit

-

112 arviointimenetelmä

Kommentit

-

113 arvioinnin lähtötieto

Kommentit

-

114 arvioinnin tulostieto

Kommentit

-

115 arviointiperuste

Kommentit

arviointiperuste, arviointikriteeri

Sanastossa on terminä sekä "arviointiperuste" että "arviointikriteeri". Niille on saatu määritelmällisesti ero: "arviointiperuste" 'arvioinnin lähtökohdaksi valittu näkökulma, josta yhtä tai useampaa arvioinnin kohdetta tarkastellaan'; "arviointikriteeri" 'arvioinnissa käytettävä kriteeri,

jonka avulla tulkitaan ja arvioidaan arvioinnin kohteen tilaa koskevia tietoja suhteessa yhteen tai useampaan arviointiperusteeseen tai vertailtaviin kohteisiin'. Näitä ilmauksia käytetään yleiskielessä myös samatarkoitteisina, minkä tähden herää kysymys, toimiiko eronteko käytännössä.

116 arviointikriteeri

Kommentit

arviointiperuste, arviointikriteeri

Sanastossa on terminä sekä "arviointiperuste" että "arviointikriteeri". Niille on saatu määritelmällisesti ero: "arviointiperuste" 'arvioinnin lähtökohdaksi valittu näkökulma, josta yhtä tai useampaa arvioinnin kohdetta tarkastellaan'; "arviointikriteeri" 'arvioinnissa käytettävä kriteeri, jonka avulla tulkitaan ja arvioidaan arvioinnin kohteen tilaa koskevia tietoja suhteessa yhteen tai useampaan arviointiperusteeseen tai vertailtaviin kohteisiin'. Näitä ilmauksia käytetään yleiskielessä myös samatarkoitteisina, minkä tähden herää kysymys, toimiiko eronteko käytännössä.

117 arvioinnin tuotos

Kommentit

-

118 arviointivastaus

Kommentit

-

119 tulo

Kommentit

-

120 tuotto

Kommentit

-

121 meno

Kommentit

-

122 kulu

Kommentit

-

123 hyväksyttävä kulu

Kommentit

-

124 ei-hyväksyttävä kulu

Kommentit

-

125 arvioidut kulut

Kommentit

-

126 hyväksytyt arvioidut kulut

Kommentit

-

127 hylätyt arvioidut kulut

Kommentit

-

128 raportoidut kulut

Kommentit

-

129 hyväksytyt raportoidut kulut

Kommentit

-

130 hylätyt raportoidut kulut

Kommentit

-

131 hankintameno

Kommentit

-

132 poisto

Kommentit

-

133 hankinta

Kommentit

-

134 kustannus

Kommentit

-

135 välitön kustannus

Kommentit

-

136 välillinen kustannus

Kommentit

-

137 kokonaiskustannukset

Kommentit

-

138 hyväksyttävä kustannus

Kommentit

-

139 ei-hyväksyttävä kustannus

Kommentit

-

140 kokonaiskustannusarvio

Kommentit

-

141 arvioidut kustannukset

Kommentit

-

142 hyväksytyt arvioidut kustannukset

Kommentit

-

143 hylätyt arvioidut kustannukset

Kommentit

-

144 raportoidut kustannukset

Kommentit

-

145 hyväksytyt raportoidut kustannukset

Kommentit

-

146 hylätyt raportoidut kustannukset

Kommentit

-

147 panostus

Kommentit

-

148 oma panostus

Kommentit

-

149 ulkopuolinen panostus

Kommentit

-

150 rahoitus

Kommentit

-

151 ei-rahallinen panostus

Kommentit

-

152 kokonaisrahoitus

Kommentit

-

153 ulkopuolinen rahoitusosuus

Kommentit

ulkopuolinen rahoitusosuus; ulkopuolinen rahoitus

Ks. 154

154 omarahoitusosuus

Kommentit

omarahoitusosuus; omarahoitus

Määritelmän mukaan kyse on kokonaisrahoituksen osuudesta, josta hakija tai saaja vastaa. Tämän mukaisesti voisi olla selkeämpää valita termiksi ”omarahoitusosuus”. Sana ”omarahoitus” ei tarkoita aivan samaa asiaa. Tietueen lopussa esitetään kysymys, onko termien ”omarahoitusosuus” ja ”omarahoitus” käytössä ja merkityksessä eroja. Mielestämme niiden käytössä ja merkityksessä on eroja.

155 hyväksyttävien kustannusten omarahoitusosuus

Kommentit

-

156 ei-hyväksyttävien kustannusten omarahoitusosuus

Kommentit

-

157 yksityinen rahoitus

Kommentit

-

158 julkinen rahoitus

Kommentit

-

159 harkinnanvarainen julkinen rahoitus

Kommentit

-

160 harkinnanvaraisesti osoitettu määräraha

Kommentit

-

161 henkilö

Kommentit

-

162 työntekijä

Kommentit

-

163 vapaaehtoinen

Kommentit

-

164 organisaatio

Kommentit

-

165 hankeorganisaatio

Kommentit

-

166 sidosryhmä

Kommentit

-

167 verkosto

Kommentit

-

168 kumppani

Kommentit

kumppani; yhteistyötaho

Nämä merkitsevät eri asioita. ”Kumppani” on konkreettisempi toimija. ”Yhteistyötaho” voi olla merkitykseltään väljempi ja epämääräisempi (esim. asiantuntijataho)

169 yhteistyökumppani

Kommentit

-

170 hankkeen rahoittaja

Kommentit

-

171 hankkeen tukija

Kommentit

-

172 hankekumppani

Kommentit

-

173 hankkeen hallinnoija

Kommentit

hankkeen hallinnoija; hanketta hallinnoiva toimija

Onko synonyymi ”hanketta hallinnoiva toimija” tarpeellinen?

174 hankkeen toteuttaja

Kommentit

hankkeen toteuttaja; hanketta toteuttava toimija

Onko synonyymi ”hanketta toteuttava toimija” tarpeellinen?

175 ostopalvelun tuottaja

Kommentit

-

176 ostopalvelun tilaaja

Kommentit

-

177 sopimuskumppani

Kommentit

-

178 kumppanuussuhde

Kommentit

kumppanuussuhde; kumppanuus

Sanoilla ”kumppanuussuhde” ja ”kumppanuus” on päällekkäistä käyttöä, mutta niiden merkitykset ja käytöt myös poikkeavat toisistaan. Esitämme, että synonyymi ”kumppanuus” jätetään sivuun.

179 kumppanuussopimus

Kommentit

kumppanuussopimus; yhteistyösopimus

Nämä ilmaukset esitetään sanastossa synonyymisiksi. Sanalla ”kumppanuus” on kuitenkin eri merkitys kuin sanalla ”yhteistyö”. Ne eivät ole vaihdettavissa yhdyssanan määritysosana (alkuosana). Termiksi sopisi määritelmän nojalla ”kumppanuussopimus”.

180 ostopalvelusopimus

Kommentit

-

181 resurssi

Kommentit

-

182 osaaminen

Kommentit

-

183 työpanos

Kommentit

-

184 työväline

Kommentit

työväline

Ks. yleiset kommentit

185 materiaali

Kommentit

-

186 toimintapaikka

Kommentit

-

187 toteuttamisaika

Kommentit

-

188 käytettävissäoloaika

Kommentit

-

189 hanke

Kommentit

-

190 hankkeen perustaminen

Kommentit

-

191 hankkeen hallinnoiminen

Kommentit

-

192 hankkeen suunnittelu

Kommentit

-

193 hankkeen viestintä

Kommentit

-

194 hankkeen sisäinen seuranta

Kommentit

-

195 hankkeen ohjaaminen

Kommentit

-

196 hankkeen ohjaamista tukeva arviointi

Kommentit

-

197 hankkeen lopettaminen

Kommentit

-

198 hankkeen toteuttaminen

kommentit

-

199 hankkeen varsinaisen toiminnan valmistelu

Kommentit

-

200 hankkeen varsinainen toiminta

Kommentit

hankkeen varsinainen toiminta

Ks. yleiset kommentit

201 hankkeen aikaansaannosten juurruttaminen

Kommentit

hankkeen aikaansaannosten juurruttaminen; poistuminen <kehitysyhteistyöhankeissa>

Synonyymeiksi tarjottujen ilmausten luontaiset merkitykset poikkeavat toisistaan. Sana ”poistuminen” ei sisällä aikaansaannosten juurruttamisen merkityspiirrettä.

Yleiset kommentit sanastosta

Voitte kirjoittaa kommenttine alla olevaan tekstikenttään

Sanasto on laadittu ammattitaitoisesti. Kotimaisten kielten keskus kiinnittää lausunnossaan huomiota ennen muuta termeihin, mutta esitämme myös näkökulman käsiteanalyysiin.

Kommentoimme lausunnossamme vain suomenkielisiä termejä, sillä henkilöresurssien puutteen vuoksi emme pysty tällä kertaa ottamaan kantaa ruotsinkielisiin termeihin.

Termeinä viljalti yleiskielen sanoja

Ensinnäkin sanastosta pistää silmään, että termeinä käytetään verraten paljon tavallisia yleiskielen sanoja, joilla on vakiintunut yleinen merkitys. Näitä ovat esimerkiksi seuraavat:

asiakirja, arviointi, arviointimenetelmä, arviointiperuste, henkilö, ilmiö, hanke, kumppani, materiaali, organisaatio, osaaminen, panostus, resurssi, sidosryhmä, systeemi, toimija, toimintapaikka, työntekijä, työpanos, työväline, vaikutusten arviointi, vapaaehtoinen, verkosto, yhteistyökumppani

Osa näistä on jo termikäytössä muissa yhteyksissä (esim. ammattikielissä ja toisissa sanastoissa), ja ne on otettu tähän sanastoon sieltä. Yleisenä havaintona on nostettava esiin se, että tavallisten sanojen uudelleen määrittely saattaa olla ongelmallista. Sanoille voi syntyä esimerkiksi itsestään selvältä tuntuvia merkityksen selityksiä:

”työväline” (184) ’väline, jota käytetään työhön’;

”lopputulos” (90) ’tulos, joka toiminnalla on saatu aikaan tarkasteltavana ajanjaksona’;

”muutos” (93) ’ero, joka kohteessa ilmenee suhteessa kohteen alkuperäiseen tilaan tai sen oletettuun tulevaan tilaan’;

”henkilö” (161) ’toimija, joka on ihminen’.

Toisekseen tavallisten sanojen uudelleen määrittely voi hankaloittaa tekstin ymmärtämistä, koska lukijan pitää silloin tuntea yleiskielestä tutulle sanalle annettu termimääritelmä aina uudessa kontekstissa. Toivottavaa on, ettei sanan oppitekoinen merkitys olisi ainakaan kovin etäällä sanan luontaisesta merkityksestä tai sanojen käytöstä. Esimerkiksi termeiksi valittuja sanoja ”päämäärä” (88) ”tavoite” (89) käytettäneen elävässä elämässä tilanteittain samatarkoitteisin, vaikka niille tekisikin systeemitason eron.

Abstraktiset ajatusrakennelmat käytännössä

Huomio kiintyy siihen, että käsiteanalyysin tuloksena päädytään kovin abstrakteihin ajatusrakennelmiin. Näiden konkreettista käyttöarvoa on puntaroitava huolellisesti. Esitämme pohdittavaksi, voisiko kielellistä ilmaisua paikoitellen yksinkertaistaa niin teksteissä kuin termeissäkin.

Kun monimutkaisten käsitejärjestelmien tuottamien termien perusteella kirjoitetaan tekstiä, siitä syntyy väistämättä abstraktista ja epähavainnollista. Käytämme esimerkkinä tietueen 80 (ilmiö) huomautuksen ensimmäistä virkettä. Sen hahmottaminen vaatii peräti neljän tässä sanastossa määrittelyyn käsitteen tietämistä (valtionavustustoiminta, ilmiön tila, vaikuttava tekijä ja valtionavustus):

”Valtionavustustoiminnan näkökulmasta kiinnostava ilmiön tila voi perustua myönteisiksi koettuihin vaikuttaviin tekijöihin, joita valtionavustuksella halutaan kannustaa ja säilyttää tai lisätä, tai kielteisiksi koettuihin vaikuttaviin tekijöihin, joita halutaan vähentää.”

Näkemyksemme mukaan sama asiasisältö voitaisiin esittää myös yksinkertaisemmin sanakääntein.

Jakso 8.4 käsittelee hankkeen toimintaa. Hankkeen kulkuun liittyviä asioita on käsitteellistetty varsin tarkasti:

hankkeen perustaminen; hankkeen asettaminen (tietue 190)

hankkeen hallinnoiminen (tietue 191)

hankkeen suunnittelu (tietue 192)

hankkeen viestintä (tietue 193)

hankkeen sisäinen seuranta (tietue 194)

hankkeen ohjaaminen (tietue 195)

hankkeen ohjaamista tukeva arviointi (tietue 196)
hankkeen lopettaminen (tietue 197)
hankkeen toteuttaminen (tietue 198)
hankkeen varsinaisen toiminnan valmistelu (tietue 199)
hankkeen varsinainen toiminta (tietue 200)
hankkeen aikaansaannosten juurruttaminen (tietue 201)

Kun ajatellaan hankkeita yleensä, niihin liittyvässä dokumentaatiossa esitetään monesti tekstilauseina ja sisällön kuvailuna asioita, jotka tässä sanastossa valjastetaan termeiksi. Herää kysymään, ovatko tarkat käsitteellistykset kaikin osin tarpeellisia.

Esimerkiksi sanan ”viestintä” merkitys ilmauksessa ”hankkeen viestintä” (’toiminta, jossa hankkeen hallinnoija on vuorovaikutuksessa hankkeen ulkoisten ja sisäisten sidosryhmien kanssa’) ei juuri poikkea siitä, mitä sana viestintä yleensäkin tarkoittaa. Näin ollen ilmaus ”hankkeen viestintä” selittää itsensä, kun sitä käytetään tekstissä. Tarkkoja määritelmiä ei nähdäksemme kannata luoda ilmauksille, joiden sisältö on muutoinkin tulkittavissa käyttöyhteydessään tai joiden sisältö sanallistetaan tekstissä.

Esitämme kokoavasti seuraavanlaisia kysymyksiä pohdittavaksi sanaston edelleen työstämisessä. Nähdäksemme sanasto hyötyisi käsiteanalyysin yksinkertaistamisesta ja termien vähentämisestä. Milloin käsitteen luominen on tarpeen ja milloin taas viestin välittämiseen riittää kuvaileva teksti? Ovatko monimutkaiset ajatusrakennelmat ja niitä kuvaavat termit tarpeen sanastossa ja käytännössä? Mihin tarkoitukseen käsite on luotu? Onko sillä tosiasiallista käyttöä?

Räsänen Matti
Kotimaisten kielten keskus